

DOI 10.31558/2519-2949.2020.3.8

УДК 327:327.7:329(437.3):061.1ЄС

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6117-0263>

Поведа О. П., Національний авіаційний університет

ЄВРОСКЕПТИЧНИЙ І АВТОНОМІСТСЬКИЙ ДИСКУРСИ ЩОДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ЧЕХІЇ

У статті проаналізовано особливості ставлення двох провідних політичних сил Чехії стосовно процесу європейської інтеграції через призму ефективності захисту національних інтересів на наддержавному рівні. В ході проведення даного дослідження було виявлено, що після того, як стало зрозуміло, що приєднання до Євросоюзу неминуче вимагатиме певних національних поступок з боку Чехії, провідна Громадянська демократична партія стала займати все більш євроскептичну позицію. Поступово членство в ЄС стало розглядатися нею тільки через призму реалізації економічних інтересів країни. Після вступу до ЄС громадянські демократи стали ще більш затятими противниками поглиблення європейської інтеграції і рішуче виступили проти прийняття спільної Конституції та федералізації ЄС і висловили протидію будь-яким спробам стосовно відчуження частини національного суверенітету на користь ЄС.

У статті наголошується, що несхвалення ГДП подальшої європейської інтеграції пояснюється історичними побоюваннями багатьох чехів перед Німеччиною, які переконані, що розвиток ЄС у федеративному напрямку відповідає німецьким інтересам та прагненням стосовно домінування в Європі.

Автор доходить висновку, що антинімецька налаштованість громадянських демократів впливає з історії взаємовідносин двох народів, які ніколи не були дружніми, а також пояснюється побоюваннями стосовно подальшої економічної експансії ФРН на чеській території.

В ході дослідження також було з'ясовано, що дискурс ж чеських комуністів стосовно європейської інтеграції носить цілком автономістський характер, адже, наприклад, на відміну від ГДП (і загалом всіх реєстрованих парламентських партій держави), яка хоча й висловлюється критично відносно ЄС, однак не піддає сумніву членство Чехії в Євросоюзі, Комуністична партія не бачить перспективи у функціонуванні як самого ЄС, так і не бачить доцільності від членства в ньому своєї країни.

Ключові слова: Чехія, європейська інтеграція, Громадянська демократична партія, Комуністична партія Чехії і Моравії, євроскептицизм, автономістський дискурс.

Після завершення “холодної війни” в Чехії спостерігався широкий міжпартійний консенсус стосовно питання членства в ЄС. Після перших демократичних виборів у 1990 році всі провідні політичні партії, представлені в парламенті, за винятком Комуністичної партії та екстремістської Республіканської партії, були послідовними щодо якнайшвидшого приєднання до ЄС. У результаті, подальші вибори та зміна партійного складу уряду мало впливали на намагання Чехії вступити до Євросоюзу. Проте наприкінці 1990-х років чеська політична сцена стала більш поляризованою відносно проблеми європейської інтеграції. Незважаючи на те, що зберігалася загальна проєвропейська орієнтація серед головних партій, ГДП (Громадянська демократична партія) стала дотримуватися більш євроскептичних поглядів після втрати влади у 1997 році. Так, якщо на попередніх виборах питання євроінтеграції не було ключовим, то передвиборчі кампанії 1998 та (особливо) 2002 років відзначилися гострими дискусіями стосовно проблеми вступу Чехії до ЄС, а питання, що стосувалися Євросоюзу, стали важливим пунктом передвиборчих програм всіх політичних партій. Після парламентських виборів 2002 року було сформовано урядову коаліцію з ЧСДП (Чеської соціал-демократичної партії), ХДС-ЧНП (Християнсько-демократичний союз – Чехословацька Народна Партія) та СС-ДС (Союз свободи – Демократичний союз). Незважаючи на ідеологічні розбіжності між трьома партіями, коаліція сформувала досить проєвропейський уряд, якому вдалося виконати необхідні умови для вступу Чехії до ЄС.

У червні 2003 року на референдумі стосовно вступу до ЄС всі провідні партії, за винятком комуністів, підтримали членство в Євросоюзі, в тому числі євроскептична ГДП. Понад 77% чехів

проголосували на користь вступу, при чому ще вищий відсоток прихильників проєвропейських партій (82-92%) проголосували за членство в ЄС [8].

Однак, на думку багатьох як чеських політиків, так і громадськості, процес європейської інтеграції не є однозначним. Зважаючи на те, що на початку 2000-х років в Євросоюзі все частіше лунають заяви про необхідність побудови єдиної конфедеративної загальноєвропейської наддержави, чимало впливових політичних партій, які не згодні з даною позицією, намагаються перешкодити створенню такого наддержавного об'єднання, наголошуючи, що лише держава-нація, здатна ефективно вирішувати свої глобальні внутрішні проблеми, передання ж повноважень розв'язувати локальні проблеми на загальноєвропейському рівні неминуче призведе до того, що найвпливовіші континентальні держави будуть вирішувати їх на власний розсуд, ігноруючи національними інтересами малих та середніх країн-членів організації. В цьому контексті позиція Громадянської демократичної партії та Комуністичної партії Чехії та Моравії може в деяких аспектах бути показовою для України, Грузії, Молдови та інших держав, які поставили собі за мету інтегруватися до ЄС, виходячи насамперед з точки зору захисту національної ідентичності в рамках наднаціональних інституцій.

Окремі аспекти відношення провідних чеських партій до проблеми європейської інтеграції Чехії висвітлюються у працях П. Фіали, Ш. Хенлі, П. Копецькі, однак вони, як правило, присвячені загальному аналізу зовнішньополітичних доктрин основних політичних сил, а не характеристиці євроскептичного та автономістського дискурсів стосовно європейської політики країни.

Мета статті – дослідити особливості ставлення двох провідних політичних сил Чехії стосовно процесу європейської інтеграції через призму ефективності захисту національних інтересів на наддержавному рівні.

На початку 90-х років членство в ЄС розглядалося ГДП під тим самим кутом зору, що й членство Чехії в Раді Європи – організації, до якої Чехія (Чехословаччина) вступила у 1991 році. В партійній програмі ГДП 1992 року зазначається: “Ми (ГДП) розглядаємо питання інтеграції Чехословаччини до Європейського Співтовариства за найбільш нагальну і важливу мету. Тільки вона є шляхом до довгострокової стабілізації нашого політичного, економічного життя та гарантуватиме нашу безпеку” [5].

Якщо на той час позиція ГДП стосовно проблеми євроінтеграції і відрізнялася трохи від позиції інших політичних сил, то це насамперед стосувалося визначення місця співпраці країни в рамках Вишеградської трійки. Замість того, щоб розглядати дану організацію як основний міст для подальшої європейської інтеграції, Вишеградська група вважалася перешкодою на даному шляху, або ж, як її охарактеризував В. Клаус, “клубом бідняків”. Партія також рішуче відкидала поняття Центральної Європи як можливого посередника між Сходом та Заходом. Натомість, ГДП закликала до розбудови прагматичної зовнішньої політики, яка б призвела до швидкої інтеграції до західних та західноєвропейських інституцій [2].

Загалом потрібно відзначити, що ГДП усвідомлює змагальність інтересів у рамках Євросоюзу і тому постійно наголошує, що завданням для чеських політиків має бути захист національних інтересів в інтеграційному процесі. І, насправді, партія намагається слідувати даному принципу. Наприклад, під час парламентських дебатів стосовно Конституційного Договору частина депутатів від ГДП постійно намагалася довести, що правляча на початку 2000-х років коаліція ЧСДП, ХДС-ЧНП і СС-ДС не змогла захистити чеські національні інтереси. Це дуже яскраво ілюструє наступне висловлювання представника громадянських демократів Гайнека Файмона: “В нашій країні існує особлива група політиків, які вважають, що чеські національні інтереси зводяться до того, щоб бути найслабшою ланкою ЄС. Я не знаю, як даний підхід співвідноситься з парламентською клятвою, яку ми всі давали. На мій погляд, зовсім не співвідноситься, але нехай за це відповідають всі ті, хто привселюдно захищає дану точку зору” [6].

У Маніфесті чеського єврореалізму 2001 року чітко прослідковується позиція громадянських демократів про те, що Чехія, на відміну від ЄС, є природним утворенням. Термін “природний” у цьому значенні вживається чотири рази. Природне політичне утворення та насамперед особливості чеської національної ідентичності є передумовою для відхилення подальших кроків стосовно уніфікації. На думку авторів Маніфесту, поняття чеської національної ідеї не співвідноситься з ідеями щодо об'єднання Європи. Вони наголошують, що чеська національна ідея була реалізована, серед усіх інших, Палацкі, Гавлічеком та Масариком, тобто виключно ліберал-демократами, погляди яких були близькими до англо-саксонської традиції. Таким чином, автори підходять до висновку: “Концепції європейського об'єднання, котрі не виходять з ліберально-демократичних принципів і

не співвідносяться з чеською національною ідеєю, є проблематичними. Дані неліберальні принципи насправді співвідносяться з колишніми фашистськими та марксистськими баченнями об'єднаної Європи, а також із нинішнім центральним дистрибутивним європейським соціал-демократизмом і християнсько-демократичним політично централізованим католицизмом” [9]. Остання цитата з Маніфесту є надзвичайно дискусійною, адже порівнювати сучасні провідні концепції європейської інтеграції з фашистським і комуністичним баченням Європи як мінімум наївно і недалекоглядно. Так, звичайно, як фашистів і марксистів, так і сучасних прихильників ідеї поглибленої міжурядової співпраці (конфедерації Європи), безперечно, об'єднує прагнення до централізованого управління континентом, однак треба наголосити, що механізми реалізації даного управління суттєво відрізняються. Нацистське і радянське бачення контролю над Європою полягало насамперед у насильницькому нав'язуванні власної позиції іншим народам, повній підлеглості і підзвітності васалів арійській чи “радянській” нації, в той час як прийняття рішень в рамках ЄС завжди відбувається за згодою більшості його членів.

Непереконливим також є твердження про вирішальну роль у процесі європейської інтеграції “християнсько-демократичного політично централізованого католицизму”, адже, якщо на перший погляд, і незаперечним є факт, що в багатьох європейських країнах (насамперед ФРН) уряд часто формують християнсько-демократичні партії, котрі дійсно мають чимало важелів впливу стосовно прийняття важливих як внутрішньополітичних, так і загальноєвропейських (на рівні Європарламенту) рішень, однак насправді католицизм не є домінуючою релігією у багатьох європейських країнах (передусім у Великобританії, Німеччині, країнах Скандинавії), а, отже, абсолютизувати роль католицької церкви у розбудові європейської інтеграції недоречно.

Зважаючи на неоліберальні погляди партії, ГДП підтримує єдиний ринок та “чотири свободи”, які вона розглядає як найбільші досягнення ЄС. Однак ГДП виступає проти посилення наднаціональних інституцій та створення федеративної Європи, яка, на її погляд, неминуче буде керуватися декількома найбільшими державами-членами. На противагу європейській наддержаві, в якій існуватиме загроза чеським національним інтересам, громадянські демократи віддають перевагу більш вільній міжурядовій моделі інтеграції – “Європі націй”, яка передбачає збереження національного суверенітету та з повагою ставиться до всіх національних інтересів й ідентичностей. Вони також відкидають узгодження національних політик у багатьох сферах, в тому числі в соціальній, фінансовій, податковій, зовнішній та політиці безпеки, підтримуючи натомість ідею гнучкого, різношвидкісного Євросоюзу, в якому країни-члени можуть вибирати сфери співпраці, в яких вони хочуть інтегруватися [219]. Незважаючи на те, що ГДП негативно ставиться до подальшого поглиблення ЄС, вона рішуче підтримує подальше розширення, головним чином тому, що воно значно ускладнить подальше поглиблення.

У передвиборчій програмі 2002 року міститься послідовна критика поглядів соціал-демократичного уряду стосовно європейської інтеграції. Так, ГДП рішуче осудила “наддержавницькі позиції єврофедералістів”, посилення повноважень Комісії і Європарламенту та запропонувала власну ініціативу щодо процедури голосування в Європейській Раді. Крім того, громадянські демократи вважали передчасним кроком впровадження євро. У Маніфесті про вибори до Європейського Парламенту в 2004 році проект європейської інтеграції розглядається головним чином через поняття конкуренції. ЄС необхідний країнам-членам для того, щоб могли конкурувати із зовнішнім світом. При цьому наголошується, що якщо Євросоюз пропагуватиме неправильну соціальну політику, то він може порушити здорову конкуренцію між країнами-членами. ЄС, по суті, розглядається як інструмент і як можливість, а також як форум, де національні політики повинні визначати власні національні інтереси та захищати їх. Більше того, інструмент може досить легко стати перешкодою за умови, якщо ЄС стане надмірно концентрувати свої зусилля на соціальній політиці, адже даний крок перешкодив би природнім реформам європейських держав загального добробуту та, врешті-решт, призвів би до втрат Європи в міжнародній конкуренції [6].

Несхвалення ГДП подальшої європейської інтеграції також пояснюється історичними побоюваннями багатьох чехів перед Німеччиною, які переконані, що розвиток ЄС у федеративному напрямку відповідає німецьким інтересам та прагненням стосовно домінування в Європі. На наш погляд, дані побоювання ГДП і чеського суспільства не зовсім виправдані, адже хоча ФРН і володіє найбільшим технологічним й економічним потенціалом в ЄС, не потрібно забувати, що локомотивом сучасних інтеграційних процесів на континенті є ще й Франція, яка, незважаючи на свої менші, в порівнянні з Німеччиною, економічні й людські ресурси, є одним з ініціаторів та активних лобістів багатьох нових сфер розвитку Євросоюзу, насамперед спільної зовнішньої політики та політики

безпеки, а також часто володіє не меншим впливом на прийняття міжнародних рішень, ніж ФРН. Крім того, треба пам'ятати, що такі країни-члени, як Великобританія, Італія, Іспанія, Польща (вага яких в ЄС є немалою) також нерідко дотримуються діаметрально протилежних позицій стосовно окремих питань європейського розвитку, ніж Німеччина (наприклад, стосовно збереження і розбудови трансатлантичних відносин із США), а тому говорити про перспективу глобального і беззаперечного домінування ФРН у Євросоюзі ще зараз явно зарано. Саме тому, очевидно, що антинімецька налаштованість громадянських демократів швидше впливає з історії взаємовідносин двох народів, які ніколи не були дружніми, а також пояснюється побоюваннями стосовно подальшої економічної експансії ФРН на чеській території.

Перед парламентськими виборами 2006 року ГДП частково пом'якшила свій євроскептичний дискурс. Це було викликано насамперед зміною партійного керівництва у 2003 році, коли Клауса, найбільшого партійного критика ЄС, було обрано президентом Чехії, а замість нього партійним лідером став більш поміркований Мірек Тополанек. Фактор електорату також зіграв свою роль, оскільки партійні функціонери побоювалися, що євроскептичний тон може призвести до втрати голосів серед прихильників ГДП, які дотримуються проєвропейських поглядів. Після того, як членство в ЄС стало реальністю, питання європейської інтеграції чимдалі, тим менше цікавило більшість виборців, які переймалися більше внутрішньоєкономічними та соціальними питаннями. Таким чином, у своїй передвиборчій програмі ГДП представила свої погляди стосовно ЄС дуже коротко та була загалом менш критичною, ніж протягом попередніх кампаній. Після січня 2007 року партійні погляди стосовно ЄС стали ще більш поміркованими, зважаючи на необхідність знаходити компроміс з більш проєвропейськими партнерами по коаліції – християнськими демократами та зеленими.

Крім того, з огляду на те, що на перше півріччя 2009 року було заплановано головування Чехії в Євросоюзі, ГДП стала менш критично висловлюватися щодо ЄС. У результаті, колишній сильний партійний євроскептицизм еволюціонував трохи до пасивного осудження чи навіть мовчазної підтримки. Також вплинув на партійну позицію стосовно ЄС і вихід Клауса з ГДП у 2008 році після того, як його кандидат на партійне головування (мер Праги Павел Бем) програв боротьбу за дану посаду Тополанеку.

Комуністична партія Чехії та Моравії (КПЧМ) – радикальна ліва партія, яка має постійне представництво в чеському парламенті після трансформації Комуністичної партії Чехословаччини у 1989 році. Зважаючи на чималу кількість місць, якими партія володіє в парламенті, вона, звичайно, відіграє важливу роль в Палаті депутатів. Однак КПЧМ не має коаліційного потенціалу, зважаючи на її ідеологічну орієнтацію та історичне минуле. Поряд з ГДП, вона є однією з двох євроскептичних партій, представлених у парламенті. Раніше КПЧМ вагалася між “помірним” і “жорстким” євроскептицизмом, однак сьогодні її можна вважати помірно євроскептичною партією.

Взагалі серед чеських комуністів не спостерігається однастайної позиції стосовно проблеми євроінтеграції. В той час, як дехто з членів КПЧМ напередодні вступу країни до ЄС розглядав Євросоюз як опору для захисту великого бізнесу, контрольованого ФРН, інші наголошували, що його соціальна й регуляторна політика, а також демократичні інститути зробили членство ЄС підконтрольним американським інтересам і транснаціональному капіталу поза межами Союзу. Розходження у поглядах серед комуністів стосовно членства в ЄС дуже швидко спровокували глибші розбіжності в партії щодо спільної стратегії і викликали поодинокі публічні аргументи серед лідерів КПЧМ. Комуністична партія, таким чином, відклала оголошення спільної позиції стосовно питання вступу до березня 2003 року. 8 березня більшість членів партії висловилися за “помірковане ні” позиції “не рекомендуємо” вступати до ЄС. У кожному з випадків меншість проголосувала за більш радикальні альтернативи “помірного так” чи “рішучого ні” стосовно ЄС. КПЧМ підтвердила своє відхилення членства, посиляючись на те, що умови вступу, а особливо – розмір сільськогосподарських субсидій та регіональної допомоги, рівень європейської бюрократії були неприйнятними, а Чехія не була готова до жорсткого Спільного ринку, крім того, невизначеним, на думку комуністів, було майбутнє Союзу, однак партія не виключала перспективи членства “у більш віддаленому майбутньому” [3, 4].

КПЧМ наголошує, що завданням чеської зовнішньої політики має бути просування чеських національних інтересів. Світовий порядок, вважають комуністи, повинен бути заснований на рівноправній співпраці суверенних держав-націй. Саме тому завданням чеської зовнішньої політики має бути “захист незалежності, державного суверенітету і територіальної цілісності держави, забезпечення її обороноздатності та захист від будь-якої загрози, забезпечення безпеки громадян” [3]. Зважаючи на вищесказане, партія відкидає будь-який новий договір, який би

посилював застосування голосування кваліфікованою більшістю в Раді, а також розкритикувала нову систему голосування кваліфікованою більшістю, запропоновану Конституційним договором, а згодом і Лісабонським договором, вважаючи, що вона послаблює чеські позиції та підриває рівність держав. Таким чином, акцент на рівності держав є спільним для КПЧМ та ГДП.

В маніфесті про вибори до Європейського парламенту 2004 року партія закликає ЄС до вирішення складних соціальних і демократичних питань, а також заохочує мирну співпрацю в Європі. Таким чином, Євросоюз розглядається в певній мірі як інструмент, хоча й не зовсім бажаний, проте інструмент, який партія повинна використовувати після того, як членство в ЄС стало реальністю. Як справедливо вважає Владімір Гандл, КПЧМ, по суті, поділена на дві фракції, одну більш проєвропейську та іншу більш скептично налаштовану. Проєвропейське крило розглядає Євросоюз можливим інструментом для реалізації радикальної лівої програми [1]. Загалом ЄС визначається правим крилом, а тому вважається не спроможним протистояти викликам, які стоять перед робочим класом. Дана позиція також знайшла своє відображення у партійному ставленні до Конституційного договору. КПЧМ наголошує, що “конституція” підпорядкувала все вільному руху капіталу, а це означає, що в ній інституціоналізується неоліберальна політика [1]. Аналогічної позиції чеські комуністи дотримуються і стосовно Лісабонського договору. Таким чином, можемо визначити, що ЄС розглядається як перешкода, хоча й не в тому самому значенні, як ГДП. Так, чеськими комуністами Євросоюз не вважається перешкодою конкуренції, однак перешкодою для можливості реалізації комуністичної політики. Незважаючи на те, що КПЧМ із недовірою ставиться до ЄС, вона тим не менш у передвиборчих програмах частково підтримує його регіональну політику, адже завдяки останній Чехія може отримувати дотації із фондів ЄС. Отже, Євросоюз інколи розглядається комуністами і як інструмент для вирішення соціально-економічних питань, хоча сама економічна політика ЄС, виходячи з ідеологічних міркувань, сприймається ними негативно.

Висновки. В ході проведення даного дослідження було виявлено, що після того, як стало зрозуміло, що приєднання до Євросоюзу неминуче вимагатиме певних національних поступок з боку Чехії, провідна Громадянська демократична партія стала займати все більш євроскептичну позицію. Поступово членство в ЄС стало розглядатися нею тільки через призму реалізації економічних інтересів країни. Після вступу до ЄС громадянські демократи стали ще більш затятими противниками поглиблення європейської інтеграції і рішуче виступили проти прийняття спільної Конституції та федералізації ЄС і висловили протидію будь-яким спробам стосовно відчуження частини національного суверенітету на користь ЄС.

Несхвалення ГДП подальшої європейської інтеграції також пояснюється історичними побоюваннями багатьох чехів перед Німеччиною, які переконані, що розвиток ЄС у федеративному напрямку відповідає німецьким інтересам та прагненням стосовно домінування в Європі.

Автором також було з'ясовано, що дискурс чеських комуністів носить цілком автономістський характер, адже, наприклад, на відміну від ГДП, яка хоча й висловлюється критично відносно ЄС, однак не піддає сумніву членство Чехії в Євросоюзі, Комуністична партія не бачить перспективи у функціонуванні як самого ЄС, так і не бачить доцільності від членства в ньому своєї країни. Позиція КПЧМ, по суті, носить суперечливий характер, адже, як зазначалося вище, комуністи позитивно оцінюють економічні переваги від членства в організації, а тому, мабуть, правомірно буде вважати, що партія змогла б змінити своє ставлення до ЄС за умови, якби останній розвивався в бажаному для КПЧМ ідеологічному напрямку. Проте цілком очевидно, що як мінімум в найближчій перспективі головні напрями розвитку Євросоюзу визначатимуть засади лібералізму, а тому сподівання чеських комуністів на сприятливе для себе ідеологічне середовище на континенті ілюзійні. Звідси випливає, що зараз існує необхідність визначення більш прагматичного ставлення КПЧМ до проблеми євроінтеграції, оскільки гасла, якими вона визначала свою позицію на початку 90-х років XX століття стають дедалі менш актуальними і все чіткіше постає питання про реальну гіпотетичну спроможність комуністів стосовно реалізації партійної політики за умови отримання ними важелів впливу.

Бібліографічний список / References:

1. Handl V. Evropeizace KSČM mezi ortodoxií a eurokomunismem // Institute of International Relations, Policy Paper. – Prague, 2004. URL: <http://www.iir.cz/upload/vhandl2004.pdf> (дата звернення: 06.12.2019).
2. Hanley S. From Neo-Liberalism to National Interests: Ideology, Strategy, and Party Development in the Euroscepticism of the Czech Right // East European Politics and Societies. – 2004. – Vol. 18(3). – P. 513-548.
3. KSČM. S Lidmi a pro lidi. Volební program KSČM pro volby do Poslanecké sněmovny PČP 2002. URL: <http://www.kscm.cz/index.asp?managepreview=ok&thema=3283&category=&language=1&item=28319> (дата звернення: 06.12.2019).

4. KSČM. 5 zasedání Ustředního výboru KSČM 19.března 2005 – Problematika Smlouvy zakládající Ústavu pro Evropu. URL: <http://www.kscm.cz/article.asp?thema=3029&item=25269> (дата звернення: 06.12.2019).
5. ODS. Volební program ODS. Svoboda a prosperita. Volby do PSP ČR 1992. URL: <http://www.ods.cz/volby/programy/1992/program.php?kap=5> (дата звернення: 04.12.2019).
6. ODS. STEJNĚ ŠANCE PRO VŠECHNY. Program pro volby do Evropského parlamentu 2004. URL: http://www.ods.cz/docs/programy/program_2004e.pdf (дата звернення: 04.12.2019).
7. ODS. Společně pro lepší život. Volební program 2006 pro volby do PSP ČR. URL: http://www.ods.cz/docs/programy/program_2006.pdf (дата звернення: 04.12.2019).
8. SCAC. Stands of Voters on Referendum 2003. URL: <http://www.scac.cz/> (дата звернення: 04.12.2019).
9. Zahradil J. Manifest českého eurorealismu (dokument k ideové konferenci ODS). – 2001. URL: <http://www.ods.cz/docs/dokumenty/zahradil-manifest.pdf> (дата звернення: 04.12.2019).

Poveda O. P. The eurosceptical and autonomous discourses on the process of European integration of the Czech Republic

The peculiarities of the attitude of the two leading Czech political parties regarding the process of European integration through the prism of the effectiveness of the protection of national interests at the supranational level are analyzed in the given article. While conducting this study, it was revealed, that once it became clear that accession to the European Union would inevitably require certain national concessions from the Czech Republic, the leading Civic Democratic Party began to declare an increasingly Eurosceptic position. Gradually, EU membership was considered by it only through the prism of realizing the economic interests of the country. Civic Democrats have become even more vigorous opponents of deepening European integration and have strongly opposed the adoption of a common EU Constitution and federalization and have opposed any attempt to alienate part of national sovereignty in favor of the EU, since the Czech Republic joined the European Union.

The author emphasizes that the disapproval by CDP of further European integration is explained by the historical fears of many Czechs, who are convinced that the development of the EU in a federal direction is in line with German interests and aspirations to dominate in Europe. The author also stresses on the fact, that the anti-German attitude of the Civic Democrats stems from the history of relations between two nations which have never been friendly and is explained by fears about further economic expansion of Germany in the Czech Republic.

It was found that the discourse of Czech Communists on European integration is quite autonomous, because, in contrast to the CDP (and in general to all other parliamentary parties of the country), which although remains critical of the EU, but it does not question the Czech Republic membership in the European Union, the Communist Party does not consider any prospects for the functioning of the EU at all, and it does not consider the expediency of Czech Republic membership in it.

Key words: Czech Republic, European integration, Civic Democratic Party, Communist Party of the Czech Republic and Moravia, Euroscepticism, Autonomist discourse.